

4. Чуковский К. Лица и маски. – СПб., 1914. – 335 с.

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНОГО ІДЕАЛУ ШЕВЧЕНКА ТА ПЕРСОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ПОЕТА

**Корсун Є.С., студ. I курсу факультету менеджменту та економіки
Науковий керівник – Заздравнов А.П., канд. філос. наук, доцент
кафедри філософії**

Дослідження етичного ідеалу певної особистості чи спільноти вимагає звернення до питання проте, яким чином, на яких засадах чи під впливом чого той ідеал формувався, тобто про моральні джерела. Крім того, обираючи ті або інші цінності, що є сутнісним наповненням ідеалу, людина завжди виходить з того, ким вона є, важливо сформулювати свою ідентичність. Тому, досліджуючи джерела формування етичного ідеалу у Шевченка, вважається за доцільне говорити про них у зв'язку з питанням про його ідентичність. Б. Рубчаком було висунуто погляд на те, що думки Шевченка та К'еркегора були спорідненими, такий підхід зрозумілий, адже філософська творчість К'еркегора, як і поетична творчість Шевченка, глибоко особистісна.

Вірші Шевченка виявляють його власні внутрішні шукання, його особистісний вибір. Таке сходження – самодотримання або «конструювання» власної ідентичності знову-таки умовно можна відобразити у трьох відповідно до стадій образах-екстримуах самоозначення Шевченка : поет-кобзар («Перебендя, «Гайдамаки»), поет-пророк («Пророк», «І мертвим, і живим...»), поет-апостол («Марія»). Шевченко мав романтичні переконання, які поєднуються з притаманним українському національному характерові кордоцентризмом.

Оскільки для Шевченка це період шукань, то спостерігаємо і досить різні погляди на шляхи досягнення блага, які перехресчуються, утворюючи якісно нове розуміння моральних принципів. З одного боку, особливо у творах історичної тематики, звернених у минуле України («Тарасова ніч», «Іван Підкова», «Гамалія»), бачимо певні відгомони ще античної етики честі, згідно з якою «життя воїна, громадянина вважається вищим, ніж суто приватне існування, присвячене мирним мистецтвам й економічному добробуту.

Звичайне людське життя селянина зі звичайним прагненням до добробуту може бути високим і моральним, якщо у цьому звичайному житті людська воля налаштована до добра, витоки таких уявлень містяться у християнській духовності, особливо у протестантизмі часів Реформації. Тим більше, що якраз із селянством пов'язує Кобзар майбутнє України.

Вже зрілий Шевченко, записуючи у щоденнику власні думки про мистецтво і митця як маляра, викликані читанням «Естетики» Ліберта, висловлює погляди, подібні до поглядів європейських романтиків, для нього митець – той, хто у вираженні йде за вічними та незмінними законами природи.

Існує думка, що Шевченку у своєму творі «Перебендя» описав погляд на свій ідеал. Аналізуючи з точки зору етичного навантаження народні пісні, які

співає Перебендя, дійшли висновку, що «підношення щирого людського почуття у своїх земляків, ублагороднювання їх серця і думок, зберігання споминів про бувальщину і передача добрих та світлих здобутків тої бувальщини новим поколінням – ось зміст тої служби, ось діяльність кобзаря, співака народного, якого намалював нам Шевченко в Перебенді і яким, очевидно, й сам бажав в ту пору стати для свого народу.

Стосовно ж власного самоусвідомлення як поета національного, то воно почало окреслюватися досить рано. «Гайдамаки» вже містять ясно сформульований маніфест, що був одночасно і відповіддю на вихватки В. Белінського проти літератури українською мовою, і декларацією вибору власного шляху.

У 1841-1842 роках виникає криза, яку можна було б назвати кризою ідентичності, пошуком відповіді на складне для молодого людини питання, куди рухатися: малярство, безперечний успіх, визнання чи провінційна, маргінальна в контексті імперському українська література. Деякі філософи та науковці пов'язують кризу цих років із боротьбою в Шевченкові художника з поетом, Шевченків вибір – перемога поета.

Слід додати, що цей вибір не міг не містити певного етичного сенсу – уявленя поета про добре життя, про ідеал життя, - відповідно до якого людина, висловлюючись терміном Аристотеля, мусить віднайти свій власний *ergon* – функцію, завдання для людини, як такої.

Безперечно, величезний вплив на моральну конотацію поезії Шевченка мали дві по восьми роках відсутності подорожі на Україну, коли він на власні очі побачив не призабуту і романтизовану батьківщину, а реальний стан речей.

Правда, на наш погляд, етична стадія у Шевченка не обмежується періодом «трьох літ», весь цикл його тюремної поезії, поезії та прози періоду заслання швидше свідчить про екзистенційний «відчай» етичної стадії, який постає у К'єркегора антитезою стадії естетичній.

В цей період увиразнюються основні філософсько-етичні мотиви цілої Шевченкової творчості, набирає чітких обрисів його етичний ідеал, основними доміантантами якого є братолюб'є(глибинний гуманізм), воля(свобода), правда(справедливість).

Найбільший вплив на формування етичних установок Шевченка релігійної стадії, що тривала з 1857 року й до кінця його життя, мала переосмислена, індивідуально сприйнята християнська філософія.

Характерне для релігійної сфери прагнення до втілення віри у субстанцію і спосіб життя людини, що його К'єркегор визначає як «екзистенційне», є конститутивним для людського буття, оскільки надає йому сенсу. Шевченко останнього року життя був просто одержимим духом Божим. По суті, весь «Кобзар» можна кваліфікувати як неперервний, повсякчасний діалог з Богом, але у тому діалозі Шевченко говорить не так від імені власного «я», як від імені спільноти.

Відповідно дещо іншої конотації набирає і самоусвідомлення поета, найяскравіше висловлене у «Марії», «Музі», «Подражанні 11 псалму», де він ставить собі за ідеал нести «слово нове», «слово правди».

Таким чином, можна побачити, що самоідентифікація Шевченка відбувалася хоч і з певними відмінностями в одній системі координат, в одному моральному просторі, була одночасно і зростанням вгору, і самозбереженням : від кобзаря – архетипального носія народних мудрості та пам'яті, зовнішньо близького до людей, але внутрішньо віддаленого, - до сповненого викривальним пафосом і профетичними візіями пророка, речника свого народу; а від зовнішньо і трохи внутрішньо віддаленого пророка-юродивого – до апостола, пастиря та оборонця свого народу, що й було остаточним наближенням, причому, як не важко помітити, кобзар уже несе в собі основні риси пророка, а пророк – основоположну настанову апостола.

ПАТРІОТИЧНІ ІДЕЇ У ТВОРЧОСТІ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ

**Корсун Є.С., студ. I курсу факультету менеджменту і економіки
Науковий керівник – Войчук Н.Г., старший викладач кафедри укр.
та рос. мов**

Коли прагнуть сказати щось добре про країну та народ, говорять про її природу, людей і про геніїв, які народилися в цій країні. Україна створила великого генія -Т.Г. Шевченка. Поет повернув українському народу ім'я, а Батьківщині – законну історичну назву, утвердивши в «Кобзарі» поняття «Україна» 198 разів.

Шевченко завжди любив свою Батьківщину та переживав за неї, хоча більшу частину життя перебував за кордоном. Уся його поезія є посланням до українців. Українці – це народ Шевченка. У ньому – наша історія, наше буття і всі наші мрії. Найщиріші слова поет адресує простим людям. Шевченко підносить ідею патріотизму, намагаючися збудити у прогресивної частини земляків бажання захистити народ від утисків і поневолення, утвердити його мову й культуру, не відмежовуючися при цьому від культури інших народів. Твори, написані за межами України, передають ніжність і любов до неї. Після смерті Шевченко заповідав поховати його «На Вкраїні милій». Ніхто так не любив Україну, її квітучу природу, її мужніх і працьовитих людей, як Тарас Григорович Шевченко.

Великий Кобзар передбачив, що буде відбуватися на його Батьківщині через півтора сторіччя, та вказав шлях, яким необхідно йти – шлях миру і злагоди:

*Обніміте ж, брати мої,
Найменшого брата, -
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати.
Благословить дітей своїх
Твердимися руками
І діточок поцілує
Вольними устами.*